

ภูมิปัญญาบุญประเพณีไหลเรือไฟของกลุ่มชาติพันธุ์ไทย-ลาวในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง

Ceremony Merit on Illuminated Boat Wisdom of Thai Laos Ethnic Groups in Mekong Sub Region

พินิจ อินธิราช¹ ทองอินทร์ ไหวติ² กิ่งเพชร ส่งเสริม³ ปิยศักดิ์ สิดา⁴

Pinit Intirard, Thongin Waidee, Kingphet Songserm, Piyasak Sida

บทคัดย่อ (Abstract)

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภูมิปัญญาบุญประเพณีการไหลเรือไฟ ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทย-ลาวในประเทศไทย และกลุ่มชาติพันธุ์ลาวในแขวงคำม่วน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยใช้วิธีการวิจัยเอกสารและวิจัยเชิงคุณภาพตามแนวชาติพันธุ์วรรณา เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบภูมิปัญญาการไหลเรือไฟ เพื่อการอนุรักษ์พุทธศาสนาในเขตอาณานิคมศรีโคตรบูรณในประเทศไทย โดยใช้การวิจัยเชิงปริมาณ และเพื่อจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อเชื่อมโยงการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมในโรงเรียน โดยใช้การระดมความรู้กลุ่ม ผลการวิจัยพบว่า ประวัติความเป็นมาของบุญประเพณีการไหลเรือไฟ ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทย-ลาวในประเทศไทย และกลุ่มชาติพันธุ์ลาวในแขวงคำม่วน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ไม่น้อยกว่า 550 ปี ความเชื่อของการประกอบพิธีกรรมเป็นการผสมผสานระหว่างศาสนาพราหมณ์ พุทธ และการนับถือผี การประกอบพิธีกรรมเป็นไปเพื่อการสร้างบุญที่สัมพันธ์กับสภาพภูมิประเทศในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 11 สมัยก่อนพิธีกรรมเป็นไปโดยเรียบง่าย ปัจจุบันมีระเบียบแบบแผนมากขึ้น ทั้งรูปแบบของเรือไฟ ก็เปลี่ยนแปลงไป แต่ยังคงพบได้ 3 รูปแบบ คือ เรือไฟโบราณ เรือไฟบก และเรือไฟสมัยใหม่ ที่มีขนาดใหญ่ ใช้ค่าใช้จ่ายมากขึ้นและการใช้องค์ความรู้ทั้งทางวิทยาศาสตร์สมัยใหม่และแนวภูมิปัญญาท้องถิ่นดั้งเดิมในกระบวนการสร้าง เน้นความสวยงาม ยิ่งใหญ่แต่แฝงด้วยหลักธรรมในการดำเนินชีวิต ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับค่านิยมที่พึงประสงค์ในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาบุญประเพณีไหลเรือไฟในเขตวัฒนธรรมศรีโคตรบูร พบว่ามี 10 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ภูมิ

Received: 2021-07-05 Revised: 2021-12-10 Accepted: 2021-12-18

¹ นักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิทยุทธศาสตร์การพัฒนากุมิภาค มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ Doctor of Philosophy program students Regional Development Strategy, Surin Rajabhat University. Corresponding Author e-mail: ppppdog2499 @ gmail.com

² สาขาวิทยุทธศาสตร์การพัฒนากุมิภาค มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ Regional Development Strategy, Surin Rajabhat University

³ สาขาวิทยุทธศาสตร์การพัฒนากุมิภาค มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ Regional Development Strategy, Surin Rajabhat University

⁴ สาขาวิทยุทธศาสตร์การพัฒนากุมิภาค มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ Regional Development Strategy, Surin Rajabhat University

ปัญญาในประเพณีไหลเรือไฟ คือ รหัสลับของการสร้างบุญ และเป็นศูนย์รวมความรู้ใน 3 โลก (สวรรค์ มนุษย์ บาตาล) 2) ความรู้ทุกศาสตร์ที่เชื่อมสัมพันธ์กับภูมิศาสตร์ โดยกลไกการบูชาอวยพระพุทธรูปและบันไดเงินหรือทอง ริมฝั่งน้ำเพื่อบุญเรือไฟของบรรพบุรุษ 3) ศิลปะวิทยาการไหลเรือไฟสามารถสืบทอดได้กับคนทุกรุ่น ในกระบวนการทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 4) เรือไฟ คือ องค์ความรู้คติศาสตร์ที่ว่าด้วยแสงสว่างและน้ำซึ่งแฝงหลักพุทธธรรมในโลกธาตุ จักรวาล เทพยดา และพระคุณแม่น้ำ 5) ความรู้ทางกายภาพ ดิน น้ำ ลม ไฟ คู่ควรกับคุณธรรมก่าจัดทุกแห่งสวรรค์ มนุษย์ นรก เพื่อการเรียนรู้อย่างสมบูรณ์ ในประเพณีไหลเรือไฟ 6) วิศวกรรมและเทคโนโลยีเรือไฟเป็นภูมิรู้ที่เชื่อมโยงนิเวศวิทยาพืชสัตว์ ผิวดิน ผิวน้ำ และน้ำลึก 7) ความรู้ทางวิทยาศาสตร์กายภาพและคณิตวิทยาเรื่องลมก่อให้เกิดมารดาและสิ่งมีชีวิต ในช่วงบุญประเพณีไหลเรือไฟ 8) การไหลเรือไฟเสมือนการไหลเวียนพลังงาน และเคมีสารในห่วงโซ่อาหารของสิ่งมีชีวิต 9) การไหลเรือไฟคือปรัชญาและข้อปฏิบัติตามความเชื่อเรื่อง “กรรม” ในศาสนาผี พราหมณ์ พุทธ เพื่อพิทักษ์ชาติพันธุ์และระบบนิเวศ และ 10) การสร้างเรือไฟ คือ วิถีปฏิบัติของการถือศีล ขอโหสิกรรม ให้ทานและบุญ ที่เชื่อมโยงกับวิถีทางปัญญา สามารถนำไปกำหนดเป็นข้อเสนอแนะแนวทางการส่งเสริมเรื่องภูมิปัญญาบุญประเพณีการไหลเรือไฟ ที่เอื้อต่อการอนุรักษ์พุทธศาสนาในเขตวัฒนธรรมศรีโคตรบูรในประเทศไทยได้

คำสำคัญ (Keyword): ภูมิปัญญา; บุญประเพณีการไหลเรือไฟ; กลุ่มชาติพันธุ์ไทย-ลาว; อนุภาคลุ่มแม่น้ำโขง

Abstract

This study aimed to explain ceremony merit on illuminated boat wisdom of Thai Laos ethics groups in Thailand and Laos ethics group in Khammuan, Laos PDR, in Mekong sub region; to analyze factor of illuminated boat wisdom for Buddhism conservation of Srikhotaboon cultural area in Thailand and to make policy proposition for connection among education, religion and culture in the school. The present study was conducted by using mix method research methodologies consisting of a qualitative Ethnographic study, a document study, and a quantitative study. The results showed that the history of ceremony merit on illuminated boat wisdom of Thai Laos ethics groups in Mekong sub region has been begun for more 550 years. A belief of ceremony is mix among Brahmanism, Buddhism and soul religion. The festival of the Illuminated Boat Procession took place at the end of the Buddhist Rains Retreat or Ork Phansa In past, the ceremony was done in simple while in the present; this was done in a simplex. The type of illuminated boat was changed but it can be found in three types; ancient illuminated boat, land illuminated boat and modern illuminated boat. The modern science knowledge

and classically local wisdom were used to make the modern illuminated boat which is a big size, beauty and expensive. The illuminated boat is symbols which conceal the dharmic principle for living people. According to a factor analysis about desirable values of ceremony merit on illuminated boat wisdom of Thai Laos Ethics groups in Srikhotaboon cultural area, it was found that there were 10 factors that affect a preservation of the cultural ecology of Mekong Basins: 1) ceremony merit on illuminated boat wisdom is secret code of moral actions and a center of the knowledge in three Worlds (heaven, earth, nether world); 2) hydrographic knowledge relate with geography for ceremony merit on illuminated boat of an ancestor by pathway to worship Lord Buddha footprint and gold and silver stairs at riverside; 3) the knowledge of illuminated boat can be inherited from one generation to the next by methods of fundamental education; 4) illuminated boat is knowledge of fire study in order to light and water which conceal dharmic principle of the world, the universe, god and river favour; 5) physical knowledge of soil, water, wind and fire is same as moral principle to delete suffering of haven, human world and hell for complete learning in illuminated boat procession festival; 6) illuminated boat engineering and technology are wisdom which relate to plant and aquatic animal ecology; 7) motherhood and living are built from physical science knowledge and wind in folklore during ceremony merit on illuminated boat; 8) illuminated boat procession is chemical and energy cycles in food chain of an organism; 9) illuminated boat procession is philosophy and procedure following belief in 'Karma' of Brahmanism, Buddhism and soul religion for protection an Ethnography and ecosystem; 10) to make illuminated boat is procedure of observe the precepts, forgiveness, sacrifice and virtue, which relate to intellectual pathway. These 10 factors can be used to formulate a suggestion to promote the ceremony merit on illuminated boat wisdom in order to preserve the Buddhism of Srikhotaboon cultural area in Thailand.

Keywords: Wisdom; Ceremony Merit on Illuminated Boat; Thai Laos Ethics Groups; Mekong Sub Region

บทนำ (Introduction)

ภูมิปัญญาเป็นองค์ความรู้ที่เกิดจากการสั่งสมเป็นเวลานาน ที่ถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งมีการปรับเปลี่ยนเพื่อให้เกิดความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อม ณ ช่วงเวลาหนึ่ง ๆ กลุ่มชาติพันธุ์ไทย-ลาว หมายถึงกลุ่มชนชาวไทยที่พูดภาษาลาว เป็นชาวบ้านที่อาศัยอยู่ติดกับแม่น้ำ

โขงทั้งประเทศไทย และในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว บริเวณที่กลุ่มชาติพันธุ์ไทย-ลาว อาศัยอยู่เคยเป็นดินแดนที่มีความรุ่งเรืองในอดีตในนามของ “อาณาจักรศรีโคตรบูรณ” มีแม่น้ำโขง เป็นศูนย์กลางซึ่งเปรียบเสมือนเส้นเลือดหลักที่หล่อเลี้ยงประชากรมากกว่า 60 ล้านคน เป็นทั้งแหล่งอาหาร แหล่งน้ำเพื่อการเกษตร การขนส่ง การเดินทาง และอีกหลากหลายกิจกรรม ตลอดระยะทาง 4,880 กิโลเมตร ตั้งแต่มณฑลชิงไห่ ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ที่ราบสูงทิเบต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ ไทย ราชอาณาจักรกัมพูชา และไหลลงสู่ทะเลจีนใต้ที่ประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม (ชาญวิทย์ เกษตรศิริ และ อัครพงษ์ คำคุณ 2553) กลุ่มชาติพันธุ์ไทยลาวในเขตวัฒนธรรมศรีโคตรบูรณ ยึดถือจารีตประเพณี เป็นกลไกขับเคลื่อนสังคมที่ชื่อว่าฮิตสิบสองคลองสิบสี่ บุญประเพณีที่สืบทอดกันมาจนเป็นเอกลักษณ์ของสังคมนั้น ๆ ในประเพณีบูชาไฟถือเป็นมรดกภูมิปัญญาอีกประการหนึ่งที่ต้องมาประกอบกับความเชื่อและภูมิปัญญาเกี่ยวกับดิน น้ำ ไฟ และลม ดังปรากฏทุกวันนี้ อาทิจการบูชาไฟในเดือนยี่ เรียกประเพณียี่เป็งของคนไทภาคเหนือในประเทศไทย ประเพณีไหลเรือไฟในเดือน 11-12 ของจังหวัดนครพนมในประเทศไทย และแขวงสวันเขตของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (อัจฉรา ภาณุรัตน์ 2554)

งานประเพณีไหลเรือไฟ หรืองานประเพณีไหลเฮือไฟ (ในภาษาท้องถิ่นอีสาน) เป็นองค์ประกอบหนึ่งของฮิตสิบสอง โดยเป็นงานประเพณีประจำเดือนสิบเอ็ด ซึ่งเป็นพิธีกรรมทางพุทธศาสนาที่นิยมทำกันในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 11 วันออกพรรษา โดยเฉพาะท้องถิ่นที่มีชัยภูมิเหมาะสม คือ มีแม่น้ำหรือลำน้ำ นอกจากประเทศไทยแล้วที่พอมิรายงานเกี่ยวกับประเพณีไหลเรือไฟ ได้แก่ ประเทศอินเดีย สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม สาธารณรัฐประชาชนจีน ราชอาณาจักรกัมพูชา และ สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ เท่าที่ปรากฏจะมีแนวทางที่คล้ายกันและอยู่บนพื้นฐานความเชื่อต่าง ๆ อาทิ การบูชารอยพระพุทธรูป การบวงสรวงพระธาตุจุฬามณีบนสรวงสวรรค์ การขอฝน การเอาไฟเผาความทุกข์ การขอขมาและระลึกถึงพระคุณพระแม่คงคา เป็นต้น โดยหลัก ๆ แล้วจะเป็นความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา (เบญจมาศ เกตุแก้ว 2521) เรือไฟในสมัยโบราณมีรูปแบบที่เรียบง่าย โดยทำจากต้นกล้วยและลำไม้ไผ่ที่หาได้มาจัดทำเป็นโครงเรือไฟง่าย ๆ พอที่จะทำให้ลอยน้ำได้ การประดับตกแต่งเรือไฟภายในเรือไฟจะประดับด้วยดอกไม้ ธูป เทียน ตะเกียง ขี้ไต้ สำหรับจุดให้สว่างไสว ก่อนจะปล่อยเรือไฟลงกลางลำแม่น้ำ (สาร สารทัศนายนันท์ 2530) ปัจจุบันมีจัดทำเรือไฟรูปแบบต่าง ๆ โดยมีการนำเอาเทคโนโลยีสมัยใหม่ มาใช้ประกอบในการจัดทำ และประดับตกแต่งให้วิจิตรตระการตามากยิ่งขึ้น เมื่อปล่อยเรือไฟเหล่านี้ลงกลางลำน้ำโขงภายหลังการจุดไฟให้ลุกโชติช่วง แล้วจะเป็นภาพที่งดงามและติดตาตรึงใจตลอดไป (ปรียา แสนทวีสุข 2539) ในปัจจุบันประเพณีไหลเรือไฟจัดขึ้นทั่วไปในหลายจังหวัดของภาคตะวันออกเฉียงเหนือโดยเฉพาะจังหวัดที่ตั้งอยู่ติดลำน้ำ เช่น แม่น้ำมูล-ชี และแม่น้ำโขง ได้แก่ จังหวัดศรีสะเกษ สกลนคร หนองคาย เลย อุบลราชธานี นครพนม และมหาสารคาม แต่ละจังหวัดจะมีรูปแบบและความเชื่อในการจัดที่แตกต่างกันออกไป (คำผล กองแก้ว 2524) แต่ประเพณีไหลเรือไฟที่เป็นที่รู้จักของบุคคลทั่วไป คือ ไหลเรือไฟจังหวัดนครพนม โดย ปรียา แสนทวีสุข (2539) ได้รายงานประวัติความเป็นมาของ

ประเพณีไหลเรือไฟจังหวัดนครพนมว่าเป็นประเพณีโบราณ มีการปฏิบัติสืบทอดกันมาแล้ว 532 ปี บนพื้นฐานความเชื่อที่ผสมผสานระหว่างพราหมณ์และพระพุทธศาสนา

ในงานครั้งนี้ได้ศึกษาภูมิปัญญาบุญประเพณีการไหลเรือไฟ ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทย-ลาว ในประเทศไทย และกลุ่มชาติพันธุ์ลาวในแขวงคำม่วน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป. ลาว) โดยศึกษาถึงประวัติความเป็นมา ความเชื่อ การประกอบพิธีกรรม พัฒนาการของบุญประเพณีไหลเรือไฟ รวมทั้งข้อแตกต่างของภูมิปัญญาระหว่างประเทศไทยและสปป.ลาว โดยเฉพาะข้อมูลการศึกษาในแขวงคำม่วน สปป. ลาวยังไม่มีรายงานมาก่อนหน้านี้ นอกจากนี้ยังวิเคราะห์องค์ประกอบภูมิปัญญาการไหลเรือไฟ เพื่อการอนุรักษ์พุทธศาสนาในอาณาบริเวณศรีโคตรบูรณในประเทศไทย โดยองค์ความรู้ที่ได้สามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อเชื่อมโยงการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมในโรงเรียน และยังให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับภูมิปัญญาที่เอื้อต่อการพัฒนานิเวศวิทยาวัฒนธรรมลุ่มน้ำโขง เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็ง และสันติภาพขององค์การอาเซียนต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Research Objective)

1. เพื่อศึกษาภูมิปัญญาบุญประเพณีการไหลเรือไฟ ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทย-ลาว ในประเทศไทย และกลุ่มชาติพันธุ์ลาวในแขวงคำม่วน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
2. เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบภูมิปัญญาการไหลเรือไฟ เพื่อการอนุรักษ์พุทธศาสนาในอาณาบริเวณศรีโคตรบูรณในประเทศไทย
3. เพื่อจัดทำคู่มือเพื่อการอนุรักษ์ภูมิปัญญาการไหลเรือไฟ โดยเชื่อมโยงการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมในโรงเรียน

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

การศึกษานี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) แนวชาติพันธุ์วรรณา การศึกษาจากเอกสาร และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ศึกษาประวัติความเป็นมา บริบทของชุมชน ความเชื่อ พิธีกรรม ลักษณะรูปแบบของเรือไฟ และนำมาเปรียบเทียบเพื่อหาความเหมือนและแตกต่างในพื้นที่การวิจัยทั้งสองพื้นที่ โดยการสังเกตทั้งแบบ มีส่วนร่วมและการสังเกตไม่มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์เชิงลึก โดยคัดเลือกผู้รู้ในพื้นที่อำเภอเมือง และอำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนมของประเทศไทย 40 คน และเมืองท่าแขก แขวงคำม่วน สปป.ลาว 20 คน รวมทั้งสิ้น 60 คน ซึ่งประกอบด้วย ผู้อาวุโส หรือปราชญ์ท้องถิ่น คณะกรรมการจัดประเพณีไหลเรือไฟ ผู้ควบคุมการสร้างเรือไฟ ช่างทำเรือไฟ และผู้เข้าร่วมในประเพณีไหลเรือไฟ

สร้างประเด็นคำถามจำนวน 60 ข้อ ในรูปแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ตรวจสอบ จากนั้นนำแบบสอบถามไปสำรวจความคิดเห็นกลุ่มเป้าหมาย กลุ่มชาติพันธุ์ไทย-ลาวในพื้นที่อาณาจักรศรีโคตรบูรณ ประเทศไทย จำนวน 500 คน ได้แก่ นักเรียน

200 คน นักศึกษา 150 คน ผู้อาวุโส อายุ 35-45 ปีที่เคยได้เข้าร่วมชมงานประเพณีไหลเรือไฟ 50 คน กรรมการสถานศึกษาและผู้ใหญ่บ้าน 20 คน ครูและอาจารย์ 80 คน

การจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบาย เพื่อพัฒนาการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา ได้ใช้วิธีการวิจัย เชิงคุณภาพนำผลการวิเคราะห์องค์ประกอบ จัดประชุมสนทนากลุ่มเพื่อยืนยันข้อมูลและผลลัพธ์ โดยเชิญกลุ่มเป้าหมายจำนวน 20 คน ได้แก่ นักเรียนหรือนักศึกษาระดับมัธยมศึกษา 5 คน ผู้นำสถานศึกษาและคณะครู 5 คน คณะกรรมการสถานศึกษา 3 คน ปราชญ์ท้องถิ่น 2 คน และประชาชนทั่วไป 5

ผลการวิจัย (Research Results)

ผลการศึกษาภูมิปัญญาบุญประเพณีไหลเรือไฟของอาณาจักรศรีโคตรบูรณในประเทศไทย และสปป.ลาว พบว่าประเพณีไหลเรือไฟมีประวัติยาวนานไม่ต่ำกว่า 550 ปี การทำเรือไฟเป็นประเพณีตั้งแต่โบราณ ปรากฏหลักฐานเมื่อปี พ.ศ. 2504 (สิลา วีระวงศ์ 2529) โดยมีแนวความเชื่อที่ผสมผสานระหว่างศาสนาพราหมณ์ พุทธ ศีลบรรพบุรุษ ดังนี้ เพื่อการบูชารอยพระพุทธรูปที่ประทับไว้ ที่ริมฝั่งน้ำนมมทานที่ บูชาพระพุทธรูปเจ้าในวันพระเจ้าโปรดโลก บูชาพระรัตนตรัยและพระพุทธรูปเจ้า 5 พระองค์ บูชาพญานาค การเอาไฟเผาความทุกข์ การขอขมาและระลึกถึงพระคุณพระแม่คงคา การบูชาดวงวิญญาณของบรรพบุรุษ และเป็นการบูชาประทีปตามประเพณี (ปริยา แสนทวีสุข 2539) สถานที่ใช้ประกอบพิธีสมัยก่อนของไทยจะเป็นทำนน้ำใกล้หมู่บ้าน ต่อมามีการจัดงานร่วมกัน โดยหน่วยงานของรัฐ แต่ละคุ้มบ้านมาช่วยกันสร้างเรือไฟ ขั้นตอนการประกอบพิธี ตอนเช้า ทำบุญตักบาตร ฟังเทศน์ บวงสรวงพระธาตุพนม และสิ่งศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคู่เมือง รั้วพื้นเมืองของจังหวัดนครพนม ตอนบ่าย จะแห่ขบวนเรือไฟบกและปราสาทผึ้ง รือไฟพระฤกษ์ทำพิธีทางศาสนาแล้วปล่อยเรือไฟ แต่สำหรับ สปป.ลาว ประเพณีไหลเรือไฟนั้นไม่ได้ปฏิบัติสืบต่อมาอย่างต่อเนื่อง มีบางช่วงเวลาที่หยุดชะงักไป ด้วยเหตุที่มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านการเมืองการปกครอง ต่อมาภายหลังจึงมีการฟื้นฟูประเพณีไหลเรือไฟขึ้นใหม่ พิธีการดั้งเดิมนั้น (ชุมชนเล็กๆ ยังมีการปฏิบัติกันอยู่) พอใกล้จะถึงวันออกพรรษา ภิกษุสามเณรของแต่ละคุ้มวัดจะบอกกล่าวชาวบ้านชวนกันมาจัดเตรียมทำเรือไฟล่วงหน้าก่อน 2-3 วัน โดยจัดหาต้นกล้วยและลำไม้ไผ่ที่หาง่าย ๆ ในหมู่บ้านมาจัดทำเป็นโครงเรือไฟง่าย ๆ พอที่จะให้ลอยน้ำได้ แผงที่วางสิ่งของอาจทำด้วยการสานไม้ไผ่ส่วนที่ยกสูงขึ้นจากส่วนที่เป็นแพเล็ก ๆ ความยาวของแพประมาณ 4-5 วา เวลาเพลก็มีการถวายภัตตาหารเพล และเลี้ยงบรรดาแรงงานชาวบ้านที่มาช่วยทำเรือไฟจนกระทั่งเรือไฟแล้วเสร็จ ในวันนั้นมีการเล่นต่าง ๆ เพื่อความสนุกสนานในช่วงบ่าย พอค่ำชาวบ้านจะทำขนมหรือสิ่งของที่ต้องการบริจาคทานใส่ลงไปในเรือ แล้วจุดไฟให้สว่าง โดยขี้ได้ (ขี้กระบอง) เป็นเชื้อไฟ หรือบางแห่งใช้ขี้ไต้ที่เป็นมัดผูกติดกับโครงเรือแล้วจูดรายรอบลำเรือ จากนั้นก็ผลักเรือให้ออกไปกลางน้ำล่องลอยไปเรื่อย ๆ พิธีการดังกล่าวจะจัดขึ้นในวันขึ้น 15 ค่ำ หรือวันแรม 1 ค่ำ เดือน 11 (แก้ว โพนหาราด, สัมภาษณ์)

รูปแบบเรือไฟของไทยมี 3 รูปแบบ คือ เรือไฟโบราณ เรือไฟบก และเรือไฟสมัยใหม่ แต่เรือไฟของแขวงคำม่วน สปป. ลาว ไม่พบเรือไฟบกซึ่งเป็นเรือไฟที่มีลักษณะโบราณที่ใช้ในขบวนแห่บน

บก แล้วนำมาไหลไปตามลำน้ำ ภายในบรรจุของเครื่องใช้ อาหารคาวหวาน รวมทั้งเรือโบราณลำเล็ก ๆ (ภาพที่ 1) การสร้างเรือไฟสมัยใหม่ในประเทศไทยเริ่มมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2526 (เด่นชัย ไตรยะธา, สัมภาษณ์) แล้วมีการพัฒนามาเรื่อย ๆ อย่างต่อเนื่อง ในกระบวนการสร้างเรือไฟต้องอาศัยแนวความรู้ระหว่างวิทยาศาสตร์สมัยใหม่ เช่น วิศวกรรม การช่าง สถาปัตยกรรม ควบคู่กับภูมิปัญญาดั้งเดิมในปัจจุบันการจัดงานไหลเรือไฟมีหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ขนาดเรือไฟจึงมีขนาดใหญ่ มีความอลังการ และใช้เงินลงทุนหลายแสนบาทในแต่ละลำ ประเพณีไหลเรือไฟจึงกลายมาเป็นเอกลักษณ์ ที่แสดงถึงปรัชญาในการสร้างบุญ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาศาสนา ของชาวจังหวัดนครพนมอย่างแท้จริง การนำภูมิปัญญาบุญประเพณีไหลเรือไฟมาบรรจุในหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐานก็เป็นแนวทางหนึ่งที่จะปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนได้ตระหนักและเล็งเห็นคุณค่า ตามแก่นความเชื่อดั้งเดิมของประเพณีไหลเรือไฟ เรือไฟสมัยใหม่ของชาวแขวงคำม่วนเริ่มเมื่อประมาณ พ.ศ. 2549 มีจำนวนเรือไฟสมัยใหม่เพียง 5-7 ลำ (สีพอน คำปันยา, สัมภาษณ์) และมีขนาดไม่ใหญ่มากเมื่อเทียบกับฝั่งไทย แสดงให้เห็นถึงแนวทางการนำวิทยาศาสตร์สมัยใหม่มาใช้ยังอยู่ในช่วงเริ่มต้น และมีแนวโน้มว่าในอนาคตน่าจะเกิดการถ่ายทอดเทคโนโลยีการสร้างเรือไฟระหว่างสองฝั่งลำน้ำแม่โขง

ข้อแตกต่างของประเพณีไหลเรือไฟระหว่างประเทศไทยและ สปป.ลาว มีดังนี้ 1) พิธีกรรมไหลเรือไฟในประเทศไทย มีหน่วยงานทางราชการเป็นผู้จัดงาน และมีแบบแผนมากกว่า ในขณะที่แขวงคำม่วน สปป.ลาว มีลักษณะเรียบง่าย 2) งานประเพณีไหลเรือไฟในประเทศไทย มีการประชาสัมพันธ์อย่างกว้างขวาง การจัดงานอย่างยิ่งใหญ่ และใช้งบประมาณมากกว่า 3) พิธีกรรมไหลเรือไฟของแขวงคำม่วน มีลักษณะคล้ายกับการลอยกระทงในวันเพ็ญเดือน 12 ของไทย และไม่มีไฟพระฤกษ์หรือไฟพระราชทานมาจุดต่อกับเรือไฟ และเรือไฟโบราณของฝั่งลาว ทำเป็นลักษณะคล้ายกระทงที่ใช้ลอยในวันเพ็ญเดือน 12 ของประเทศไทย (ภาพที่ 1 ก-ข.) 4) แต่ละชุมชนของแขวงคำม่วนไม่มีการสร้างเรือไฟบก เพื่อนำมาลอยน้ำ อาจทำไว้บูชาบ้างแต่ไม่แพร่หลาย 5) เรือไฟสมัยใหม่ในประเทศไทย เริ่มมาตั้งแต่ พ.ศ. 2526 ส่วนของแขวงคำม่วน สปป. ลาว เริ่มมีการสร้างเมื่อ พ.ศ. 2549 6) ขนาดของเรือไฟสมัยใหม่ของแขวงคำม่วน สปป. ลาว มีขนาดเล็กกว่าฝั่งไทย 2-6 เท่า (ภาพที่ 1 จ-ฉ) 7) ค่าใช้จ่ายของการจัดทำเรือไฟของแขวงคำม่วน สปป. ลาว ยังไม่ได้รับการสนับสนุนอย่างจริงจังจากหน่วยงานราชการ เหมือนกับในประเทศไทย 8) ฐานเรือไฟสมัยใหม่ของแขวงคำม่วน สปป. ลาว ใช้เรือหางยาวต่อกัน 4-6 ลำ หรือใช้ไม้ไผ่ลำใหญ่มัด เป็นท่อนลอย บางส่วนใช้ไม้แปรรูปตีประสาน ส่วนฐานเรือไฟของไทยจะใช้ไม้ไผ่มัด เป็นโคนแล้วมัดกับถังน้ำมันขนาด 200 ลิตร ทำเป็นท่อนลอย (ภาพที่ 2 ก-ข) เป็นที่น่าสังเกตว่าลักษณะฐานเรือไฟ ของ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว บางส่วนมีลักษณะคล้ายกับประเทศไทย เมื่อปี พ.ศ. 2526 9) ดวงไฟที่ใช้ประดับเรือไฟ สปป. ลาว ทำจากขวดเครื่องดื่มบำรุงกำลัง ส่วนในประเทศไทยใช้กระป๋องกาแฟ (ภาพที่ 2 ค-ง) 10) ระยะห่างของการแขวนดวงไฟของ สปป. ลาว จะห่างมากกว่า ของประเทศไทย 11) รูปแบบเรือไฟของชาวแขวงคำม่วน จะเป็นแบบเรียบง่าย ไม่เน้นภาพเคลื่อนไหวมากเหมือนกับประเทศไทย (ภาพที่ 2 จ-ฉ) ทั้งนี้เนื่องจากอัตราการแข่งขันในประเทศไทยจะมีมากกว่าของแขวงคำ

ม่วน 12) ระยะเวลาในการเตรียมการและสร้างเรือไฟของแขวงคำม่วน สปป.ลาวใช้เวลาประมาณ 1 สัปดาห์ ส่วนในประเทศไทยใช้เวลาประมาณ 1 เดือน

ผลการวิเคราะห์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ภูมิปัญญาบุญประเพณีไหลเรือไฟในประเทศไทย พบว่ามี 10 องค์ประกอบ ดังนี้ องค์ประกอบที่ 1 ภูมิปัญญาในประเพณีไหลเรือไฟ คือรหัสลับของการสร้างบุญ และเป็นศูนย์รวมความรู้ในสามโลก (สวรรค์ มนุษย์ และบาดาล) องค์ประกอบที่ 2 ความรู้อุทกศาสตร์ที่เชื่อมสัมพันธ์กับภูมิศาสตร์โดยยกกลไกการบูชารอยพระพุทธรูปและบันไดเงิน บันไดทองริมฝั่งน้ำเพื่อบุญไหลเรือไฟของบรรพบุรุษ องค์ประกอบที่ 3 ศิลปะวิทยาการการไหลเรือไฟสามารถสืบทอดได้กับคนทุกรุ่นในกระบวนการการศึกษาขั้นพื้นฐาน องค์ประกอบที่ 4 เรือไฟคือองค์ความรู้คติศาสตร์ที่ว่าด้วยแสงสว่าง และน้ำ ซึ่งแฝงหลักพุทธธรรมในโลกธาตุ จักรวาล เทพยดา และพระคุณแม่น้ำ องค์ประกอบที่ 5 ความรู้ทางกายภาพดิน น้ำ ลม ไฟ คู่ควรกับคุณธรรมกำจัดทุกข์ แห่งสวรรค์ มนุษย์ นรก เพื่อการเรียนรู้อย่างสมบูรณ์ในประเพณีไหลเรือไฟ องค์ประกอบที่ 6 วิศวกรรมและเทคโนโลยีเรือไฟเป็นภูมิรู้ที่เชื่อมโยงนิเวศวิทยา พืช สัตว์ ผิวดิน ผิวน้ำ และน้ำลึก องค์ประกอบที่ 7 ความรู้ทางวิทยาศาสตร์กายภาพ และคติชนวิทยา เรื่องลม ก่อเกิดมารดา และสิ่งที่มีชีวิตในช่วงบุญไหลเรือไฟ องค์ประกอบที่ 8 การไหลเรือไฟเสมือนการไหลเวียนของพลังงานและเคมีสารในห่วงโซ่อาหารของสิ่งมีชีวิต องค์ประกอบที่ 9 การไหลเรือไฟคือปรัชญา และข้อปฏิบัติตามความเชื่อเรื่องกรรมในศาสนาผี พราหมณ์ พุทธ เพื่อพิทักษ์ชาติพันธุ์และระบบนิเวศ และองค์ประกอบที่ 10 การสร้างเรือไฟคือวิถีปฏิบัติของการถือศีล ขอบโหลสิกรรมให้ทาน และบุญ ที่เชื่อมโยงกับวิถีทางปัญญา ตัวแปร แต่ละองค์ประกอบมีจำนวนตัวแปรและค่าน้ำหนักดังตารางที่ 1

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย หลังจากการทำไฟกัศกรูป หรือการระดมความรู้กลุ่ม มี 4 ข้อ ดังนี้

นโยบายที่ 1 ส่งเสริมการสืบทอดความเชื่อในพิธีกรรมไหลเรือไฟ ควบคู่ไปกับการสอนคุณธรรมจริยธรรมตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาให้กับเยาวชน

นโยบายที่ 2 ส่งเสริมการสืบทอดประเพณีและวัฒนธรรมเกี่ยวกับความเชื่อเรื่อง ประเพณีการไหลเรือไฟอย่างต่อเนื่อง

นโยบายที่ 3 ส่งเสริมให้สถานศึกษานำภูมิปัญญาบุญประเพณีการไหลเรือไฟเข้าสู่หลักสูตรสถานศึกษา

นโยบายที่ 4 ส่งเสริมการผลิตสื่อเพื่อเผยแพร่องค์ความรู้ และอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ประเพณีการไหลเรือไฟสองฝั่งโขงในเขตวัฒนธรรมศรีโคตรบูรทุกรูปแบบ ที่สามารถเผยแพร่ได้อย่างทั่วถึงทุกช่องทาง

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

ภูมิปัญญาบุญประเพณีไหลเรือไฟของอาณาจักรศรีโคตรบูรณในประเทศไทย และสปป.ลาว มีประวัติยาวนานไม่ต่ำกว่า 550 ปี ในระยะเวลาดังกล่าวได้เกิดการสั่งสมบ่มเพาะเกิดเป็นภูมิปัญญา

เกิดขึ้น โดยเริ่มแรกเป็นภูมิปัญญาราชสำนัก (ศรีโคตรบูรณ) ในสมัยกษัตริย์ลาว คือพระเจ้าไชยเชษฐา และพระเจ้าฟ้างุ้ม ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการไหลเรือไฟ และในช่วงเวลาดังกล่าวนั้นเป็นยุคที่ฮินดูและพุทธศาสนา มีความเจริญเฟื่องฟูมากที่สุด และเนื่องจากแนวความเชื่อของพิธีกรรมนั้นเกี่ยวข้องกับศาสนา ภูมิปัญญาบุญประเพณีไหลเรือไฟ จึงจัดเป็นภูมิปัญญาศาสนา และเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นเฉพาะที่มีที่ติดกับแม่น้ำ

พิธีกรรมการไหลเรือไฟเป็นฮีตที่ 11 ที่ต้องปฏิบัติเป็นประจำทุกปี ซึ่งพิธีกรรมที่จัดขึ้นในฮีตสิบสอง ล้วนเป็นพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับข้าวและความอุดมสมบูรณ์ของพืชพันธุ์ธัญญาหาร เพราะสังคมหมู่บ้านอีสาน มีวิถีชีวิตขึ้นอยู่กับเกษตร หรือการทำนาปลูกข้าว ที่อาศัยน้ำฝนหล่อเลี้ยงให้พืชพันธุ์สมบูรณ์สุริยา และพิธีกรรมที่ชาวบ้านทำขึ้นเกี่ยวกับการเกษตรนั้น มีลักษณะที่เป็นการอ้อนวอนขอหรือขอบคุณต่อผีสงเทวดา ที่ชาวบ้านเชื่อว่ามีอำนาจศักดิ์สิทธิ์ที่บันดาลให้เกิดความอุดมสมบูรณ์ (กุสุมา ชัยวินิตย์ 2531)

รูปแบบเรือไฟสมัยใหม่ เป็นสภาพสร้างสรรค์จากจุดของดวงไฟเป็นสัญลักษณ์ต่าง ๆ ตามจินตนาการ คติความเชื่อ สิ่งแวดล้อมทางสังคมและอื่น ๆ ของผู้ประกอบการพิธีกรรม นอกจากจะเป็นการทำเพื่อตอบสนองคติความเชื่อของชุมชนแล้ว ยังเป็นงานสร้างสรรค์ทางศิลปะที่สะท้อนคติความเชื่อออกมาในภาพลักษณ์ที่ปรากฏได้เช่นกัน เรือไฟทางน้ำที่ส่งเข้าร่วมในการประกอบพิธีกรรมนั้นสามารถนำภาพลักษณ์ที่เกิดจากดวงไฟ แบ่งออกได้เป็นกลุ่มดังนี้

1. กลุ่มภาพลักษณ์ที่แสดงถึงพุทธศาสนาโบราณสถานที่สำคัญที่เกี่ยวกับทั้งในจังหวัดและในประเทศ ได้แก่ รูปองค์พระธาตุพนม พระธาตุท่าอุเทน พระธาตุศรีโคตรบอง พระสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นต้น
2. กลุ่มภาพลักษณ์ที่แสดงถึงสถาบันพระมหากษัตริย์ ได้แก่ เรือพระที่นั่งสุพรรณหงส์ พระบรมสาทิสลักษณ์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ตราสัญลักษณ์ 84 พรรษา พระราชนิพนธ์ เป็นต้น
3. กลุ่มภาพลักษณ์ที่สะท้อนให้เห็นสภาพทางสังคม การเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ ได้แก่ สะพานมิตรภาพไทย-ลาว กิจกรรมเศรษฐกิจพอเพียง พสกนิกรชาวไทย ภาพการประกอบอาชีพ เหตุการณ์สำคัญ เช่น วันเปิดสะพานมิตรภาพไทย-ลาว วันที่ 1 เดือน 11 ปี 2011 เป็นต้น
4. กลุ่มภาพลักษณ์ที่สะท้อนให้เห็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เคารพนับถือ เช่น ดอกบัวบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เทวดา นางฟ้า พระยานาคราช เป็นต้น

ข้อแตกต่างของพิธีกรรมและลักษณะรูปแบบของเรือไฟระหว่างประเทศไทยและสปป.ลาว แสดงให้เห็นถึงความต่อเนื่องของภูมิปัญญาที่มีการถ่ายทอด และส่งต่อกันอย่างยาวนานของชนชาติพันธุ์ไทยลาว ส่วนในสปป.ลาว จะพบว่ามีการปรับเปลี่ยนรูปแบบที่ตามหลังในประเทศไทย ทั้งนี้เนื่องจากบุญประเพณีไหลเรือไฟในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวได้หยุดชะงักไปพักหนึ่งเนื่องจากผลกระทบจากสภาวะทางการเมืองการปกครอง แต่อย่างไรก็ตามจะพบว่าการถ่ายทอดแลกเปลี่ยนเทคโนโลยีเรือไฟระหว่างชาวไทยและลาวอยู่ และมีแนวโน้มในอนาคตว่าถ้าหากหน่วยงานราชการ

ของ สปป.ลาว เข้ามามีบทบาทต่อบุญประเพณีไหลเรือไฟอย่างจริงจังจะส่งผลให้พัฒนาการของบุญประเพณีไหลเรือไฟในลาวมีลักษณะก้าวกระโดด

องค์ประกอบทั้ง 10 ประการที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ภูมิปัญญาบุญประเพณีไหลเรือไฟในประเทศไทย แสดงให้เห็นถึงในช่วงวันเพ็ญ 15 ค่ำ เดือน 11 ประมาณเดือนตุลาคมของทุกปี ผู้เฒ่าผู้แก่ จะรวมกันทำเรือไฟด้วยกาบกล้วยหลาย ๆ อัน ใส่หมากพลู บุหรี่เทียน ดอกไม้ อย่างละ 3 ลงไปด้วยเพื่อทำบุญบูชาพระยานาคและแม่น้ำ คำว่าสวรรค์ นั้นชาวพุทธ เข้าใจว่าที่ประทับของวิญญาน เทวดา และพระพุทธเจ้า มนุษย์ คือ บรรพบุรุษอยู่ในปัจจุบัน บาตาล คือได้น้ำหรือนรก เป็นที่อยู่ของบรรดาอมนุษย์ พวกเทพ พวกผี และพระยานาค

ปัจจุบันเรือไฟทำให้ใหญ่ ซึ่งสว่างไสวกว่าเดิม ทำให้เกิดความคิด วิวัฒนาการตามยุคสมัยนั้น ๆ ไฟและน้ำเปรียบเสมือนสิ่งที่จะช่วยปิดเป่าความทุกข์ยากลำบากเข็ญให้มลายหายไปเปรียบเสมือนแสงธรรมอันมีความสว่างส่องนำทางกลางใจให้พบแต่ความสุขความเจริญในชีวิต ถ้าสามารถเข้าถึงแก่นแท้ เป็นการเรียนรู้อย่างสมบูรณ์ในระหว่างที่ทำบุญประเพณีไหลเรือไฟ จะทำให้พบหนทางแห่งการดับทุกข์ ซึ่งใช้วิถีทางตามแนวธรรมชาติ เข้าใจถึงความเกื้อกูลกันระหว่าง ดิน น้ำ ลม ไฟ และสิ่งมีชีวิต ดินให้พืชพรรณ ผัก อาหารแก่มนุษย์ น้ำมีปลา ปู กุ้ง ลม คนโบราณเข้าใจว่าลมก็คืออากาศ ที่เราใช้หายใจ หากเราไม่มีลมก็คือตาย จะได้ยินคนเฒ่าคนแก่พูดเสมอว่า หหมดลมก็คือหมดอายุ (ตาย) ไฟ ในที่นี้คือแสงสว่างของชีวิต อาจหมายถึงแสงแดดที่ให้ความอบอุ่น ทำให้มองเห็น ฉะนั้นเราควรรักษาดิน น้ำ ลม ไฟ ไว้ต่อไป เพราะมีประโยชน์ มีพระคุณต่อชีวิตมนุษย์ เราต้องรักษาบูชาไว้ต่อ ๆ ไป จากการใช้วัสดุที่เป็นธรรมชาติ ในการสร้างเรือไฟได้ใช้องค์ความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์และวิศวกรรมมาร่วมสร้าง เห็นว่าความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเรื่องคติของคนโบราณนำมาอธิบายแนวคิดที่แฝงอยู่ในบุญประเพณีไหลเรือไฟ ความรู้เรื่อง ดิน น้ำ ลม ไฟ ของคนภูมิปัญญาไหลเรือไฟนั้นเป็นประเพณีที่ดีงาม ที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์ไว้ให้ คงอยู่ เมื่อเวลาผ่านไป ถ้าไม่มีการให้ความสำคัญ และสภาพแวดล้อมทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป เข้าสู่ ยุคโลกาภิวัตน์ เช่นในปัจจุบัน เด็กและเยาวชนอาจจะไม่ตระหนักถึงความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น ช่องทางหนึ่งที่จะช่วยให้เกิดการอนุรักษ์ให้ภูมิปัญญาดังกล่าวคงอยู่ คือ การให้การศึกษาให้เด็กและเยาวชนตระหนักถึงความสำคัญ มีความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้อง เกิดความศรัทธา ถึงตำนานของบุญประเพณีที่แฝงแนวทางการดำเนินชีวิต การบรรจุเข้าไปในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานจะทำให้ภูมิปัญญาของบรรพบุรุษไม่สูญหายไป

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

ควรมีการศึกษภูมิปัญญาไหลเรือไฟให้ครอบคลุมพื้นที่อื่น ๆ ของประเทศไทย และสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และควรขยายพื้นที่การศึกษาให้ครอบคลุมพื้นที่อีก 4 ประเทศที่มีชัยภูมิติดแม่น้ำโขง

ควรศึกษาภูมิปัญญาไหลเรือไฟในแง่มุม อื่นอีก เช่น วิวัฒนาการทางชาติพันธุ์ต่อการเปลี่ยนแปลงของแนวความเชื่อ ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงภูมิปัญญาท้องถิ่น

ในด้านยุทธศาสตร์การพัฒนาภูมิภาค ควรได้รับการส่งเสริมค่านิยมเกี่ยวกับเรื่องภูมิปัญญา บุญประเพณีการไหลเรือไฟกับองค์ประกอบทั้ง 10 ของเรื่องการอนุรักษ์ภูมิปัญญาบุญประเพณีการไหลเรือไฟที่จะเอื้อต่อการพัฒนานิเวศวิทยาวัฒนธรรมลุ่มน้ำโขง เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็ง และ สันติภาพขององค์การอาเซียน

เอกสารอ้างอิง (Reference)

- แก้ว โพนหาราช. (2554 : ตุลาคม 11). สปป. ลาว. *สัมภาษณ์*.
- กุสุมา ชัยวินิตย์. (2531). *ศาสนาชาวบ้านในวรรณกรรมพื้นบ้าน*. ปริญญาานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม.
- คำผล กองแก้ว. (2524). *การศึกษาประเพณีไหลเรือไฟ*. อุบลราชธานี: ศูนย์ศิลปวัฒนธรรมวิทยาลัยครูอุบลราชธานี.
- ชาญวิทย์ เกษตรศิริ และอักรพงษ์ คำคุณ. (2553). *แม่น้ำโขง: จากตำนาน-ล้านช้าง-ตนเลามถึงก๊วลอง*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : มูลนิธิโตโยต้าประเทศไทย.
- เด่นชัย ไตรยะธา. (2554 : ตุลาคม 7, 10, 12). *สัมภาษณ์*.
- เบญจมาศ เกตุแก้ว. (2521). ไหลเรือไฟ. *ศิลปากร*. 2(2), 49-56.
- ปรียา แสนทวีสุข. (2539). *การไหลเรือไฟจังหวัดนครพนม*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม สารคาม.
- สาร สารทัศน์นันท. (2530). *ฮีตสิบสอง-คองสิบสี่*. พิมพ์ครั้งที่ 4. เลย : ศูนย์ศิลปวัฒนธรรมวิทยาลัยครูเลย.
- สีพอน คำปัญญา. (2554 : ตุลาคม 11). สปป. ลาว. *สัมภาษณ์*.
- สีลา วีระวงศ์. (2529). *ฮีตสิบสอง*. แปลโดย อุดม พรประเสริฐ และพิชัย ศรีภูมิไฟ. อุบลราชธานี : วิทยาการพิมพ์.
- อัจฉรา ภาณุรัตน์. (2554). *เศรษฐกิจนิเวศธาตุ*. สุรินทร์: มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.

